

Hvem bruker fri programvare?

Fri programvare benytter de aller fleste hver dag, uten at de engang er klar over det! Påstand? Nei, et faktum. Beveger du deg ut på Internett, så benytter du en masse fri programvare. Internett er i stor grad bygd opp med fri programvare. Ikke minst er de fleste av de suksessrike såkalte «web 2.0-nettstedene», som Facebook, Google, og Amazon bygd opp med fri programvare. Visste du det?

Men nå vet du det. Og i svært mange bokser som benyttes i industrien sitter det Linux (såkalte *innbygde systemer*, *eng; embedded systems*). Har du en trådløs ruter hjemme, eller en boks i forbindelse med kabelTV-nettet hjemme, så er det med stor sannsynlighet Linux i boksen.

Og hver gang du benytter ditt du Linux.

BBS (Bankenes betalingsentral) sin dataløsning består av over 100 Linux-tjenere. Er du en av dem som har fått IP-telefon? Da er det også stor sannsynnighet at for hver gang du tar av røret, så kommer summetonen fra en telefonsentral som benytter Linux (f.eks. Ericssons MX One (pdf-fil, se side 2), eller Asterisk). Så bruken av fri programvare er altså svært utbredt, mer utbredt enn du kanskje visste?

Det nye er at fri programvare-miljøet de siste årene har utviklet seg til også å lage gode sluttbrukerapplikasjoner. Dette er dataprogrammer med grafiske grensesnitt som brukeren selv kan installere og bruke på sin egen PC.

I en vanlig *linuxdistribusjon* følger det med hundrevis av slike programmer. Noen av de

mest kjente er kontorpakken OpenOffice.org, nettleseren Firefox, foto-/bildeprogrammet Fspot, og billedbehandlingsprogrammet Gimp. Vil du se alle programmene som følger med, så titt på denne oversikten over programvare som følger med den lille bærbare PC-en til Asus, som benytter linuxdistribusjonen Xandros. Det er faktisk blitt så bra, at lokale og nasjonale myndigheter verden over vurderer å gå over til løsninger basert på fri programvare.

- Storby velger Linux (Artikkel i Computerworld 12.12.07)
Valget kom etter et pilotprosjekt hvor de i over ett år har testet ut fri programvare på de ansattes PC-er. (Computerworld 2.1.07)
- Alle i det franske parlamentet skal nå få Microsoft-frie pc-er
- Andre store europeiske byer som har gått over er Wien og Munchen.

Her i Norge er vi noen sinker, hevdet IT-guru Helge Skrivervik for et par år siden. Og situasjonen er vel ikke så mye bedre idag. Mange gjør lite eller ingenting i praksis, tross i at det er satt på den politiske dagsorden hos sentrale myndigheter.

Stortingsmeldingen for IKT-politikken i Norge, «Eit informasjonssamfunn for alle», sier klart at Regjeringen ønsker at offentlig sektor skal ta i bruk åpne standarder og fri programvare.

Og norske myndigheter, og da spesielt fornyings- og administrasjonsminister Heidi Grande Røys skal ha ros for å ha satt dette på den nasjonale, politiske dagsordenen i Norge (-vel og merke har begge hennes tidligere forgjengere, Victor Norman og Morten Meyer, gjort et meget godt forarbeid. Ikke minst rapporten til Morten Meyer, «Bruk av åpne standarder og åpen kildekode i offentlig sektor»).

- Heidi Grande Røys ynskjer open og tilgjengeleg programvare: Løyver 2 mill kr til senter for fri programvare
- Fire millioner til Nasjonalt kompetansesenter for fri programvare
- Utålmodig Grande Røys støtter 15 prosjekter for fri programvare og åpne standarder i offentlig sektor: - Sats på fri programvare og åpne standarder

Mange andre land i Europa har også satt fri programvare på dagsorden, og stadig flere går over fra Microsofts lukkede programvare til fri programvare. En av de største prosjektene

er kanskje regionen **Extremadura** i Spania. Der besluttet regionspolitikerne å utvikle sin egen linuxdistribusjon, kalt GniLinEx, og at hele offentlig forvaltning i regionen, inklusive alle skolene, skulle over på denne distribusjonen. I kjølevannet av dette har man fått en kraftig oppblomstring av IT-næringen i regionen, som jobber med installasjon, tilpasning, konvertering av programmer og data m.m. Det finnes mye informasjon om satsingen, men dessverre ikke så mye på engelsk. Men denne videoen, laget av TV-selskapet EuroNews, forteller om satsingen (med engelsk kommentator). **Tenk om norske regionspolitikere (fylkespolitikere) kunne ta initiativet til noe lignende?** Den regionen som har kommet «lengst» i Norge, er trolig Møre og Romsdal. Der har sentraladministrasjonen i fylket jobbet målbevisst med å gå over til løsninger internt som er basert på fri programvare, samt å benytte fri programvare i de videregående skolene (Firefox og OpenOffice.org), men også mange av kommunene i regionen har tatt fri programvare i bruk på sine grunnskoler. Forøvrig er vel Sarpsborg den kommunen i Norge som har kommet lengst. IT-sjefen i kommunen har fra tidlig på nitti-tallet lojalt fulgt sin strategi om å benytte åpne standarder og fri programvare. Andre kommuner i Norge som også har kommet et stykke på vei er Kongsberg, Bergen, Kvinherad, Fredrikstad og Hurum.

Hva med våre utdanningsinstitusjoner, bruker de fri programvare?

De fleste informatikk-institutter eller fakulteter ved de fleste universiteter i verden, inkl. de «gamle» universitetene i Norge (UiO, UiB, UiT og NTNU) bruker hovedsakelig Linux (eller annen unix, som f.eks. en eller flere av BSD-unix-ene). Mye beregninger innenfor fysikk, matematikk og bioinformatikk gjøres på unix/linux og da nesten alltid med GNU-software. GNU-kompilatoren GCC brukes på alle unix systemer, og er svært sentral i utviklingen av applikasjoner. Les forøvrig mer om dette på siden «Utdanningstilbudet»

Er du en av dem som har kjøpt Apples nye Macintosh-maskiner?

I så fall benytter du et operativsystem som i stor grad er basert på fri programvare. Den grunnleggende delen av operativsystemet OS X er Darwin, som blant annet er basert på freeBSD (en av mange BSD-varianter). Selve brukergrensesnittet (det brukeren ser) er ikke fri programvare. Forøvrig er også

her GCC (GNU-kompilatoren) en grunnleggende del av utviklingsverktøyene på Apples plattform, inkludert iPod. De fleste supercomputere bruker Linux, bortsett fra noen av de største IBM-installasjonene som bruker AIX (IBM sin unixvariant, ikke fri). Siden værvarsling verden over for det meste benytter supercomputere, så benyttes altså Linux. Vårt eget Meteorologisk institutt benytter Linux og en rekke annen fri programvare i sine løsninger (se f.eks. på web-sidene til [KVOSS-prosjektet](#) (**k**valobs **o**pen **s**ource **s**oftware project)).

CERN ? det europeiske partikkelfysikksenteret ? der World-Wide Web ble utviklet ? bruker stort sett utelukkende Linux til dataoppsamling og bearbeidelse. De har til og med utviklet sin egen linuxdistribusjon, «[Scientific Linux CERN](#)», som egner seg spesielt godt til vitenskapelig arbeid.

Både Universitetet i Oslo og i Bergen har det meste av infrastrukturen på Linux eller unix. Begge universiteter har også store installasjoner av Suns unixbaserte operativsystem [Solaris](#), som også finnes i en fri variant ([OpenSolaris](#)).

Visste du at forresten at Norge er verdensberømt for et stort fri programvare-prosjekt? [Skolelinux](#), er mye mer kjent og utbredt i utlandet, enn i Norge.

Den 7. desember 2007 vant prosjektet den Skandinaviske prisen for fri programvare (*Scandinavian Free Software award*). Og visste du at du kan ta med deg dine frie favorittprogrammer på en USB-pinne, og bruk dem fra en hvilken som helst Windows-maskin? [Portable Apps har løsningen](#). De har modifiserte en rekke frie programmer for å kunne kjøre fra en minnepinne under Windows (ja for du visste at mye av disse nye sluttbrukerapplikasjonene også finnes i Windows-versjoner?)

Prøvd [Nokia N800](#)? (etterkommeren til N770). N800 er en liten Linux-basert PDA med trådløs oppkobling, ideell til å ha med seg for å surfe på nettet, lese e-post m.m. Det meste av programvaren som følger med er fri programvare. Noe å ha med seg på hytta neste gang? **Noen lenker til nyheter om organisasjoner som bruker fri programvare:**

- Digi 13.3.07: Ubuntu erobrer Frankrikes parlament
- Comon.dk 22.11.07: Svensk politi sparer 200 millioner på open source
- Digi.no 7.1.08: Ny nettbank snart i pluss med åpen kildekode
- Version2.dk 23.1.08: Tysk arbeidsformidling overgår til Linux. Den tyske arbeidsformidling har skiftet Windows NT ud med Opensuse 10.1 på 13.000 pc-er.
- Digi.no 1.2.08: 70.000 franske politifolk over på Linux

Vet du om noen som benytter fri programvare, og som er verdt å nevne? ?> Kontakt meg!